

УДК 330.341.1: 334.72-055.2

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-26)

Федосєєва Г.С., доктор економічних наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0003-4201-8017

e-mail: fedosieieva@mnau.edu.ua

Жіноче підприємництво в економічному зростанні України: тенденції та перспективи

Анотація. Жіноче підприємництво є потужним рушієм економічного зростання України, сприяючи створенню робочих місць, підвищенню ВВП та розвитку малого й середнього бізнесу. Особливого значення воно набуває у контексті повоєнного відновлення країни. Однак, попри позитивну динаміку, жінки-підприємниці стикаються з численними викликами, серед яких – обмежений доступ до фінансування, гендерні стереотипи, бюрократичні перепони та складність поєднання бізнесу з сімейними обов'язками.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що в різних країнах існують ефективні інструменти підтримки жіночого бізнесу, зокрема державні гранти, освітні програми та бізнес-спільноти. В Україні також розвиваються ініціативи для стимулювання жіночого підприємництва, проте вони потребують удосконалення.

Сучасні тенденції демонструють активне зростання числа жінок-підприємниць, діджиталізацію бізнесу та розвиток соціального підприємництва. Жінки все частіше використовують онлайн-інструменти для масштабування своєї діяльності, що відкриває нові експортні можливості.

Для стимулювання жіночого підприємництва необхідні комплексні заходи: покращення доступу до фінансування; зниження податкового навантаження; освітні та менторські програми; розширення мереж підтримки. Урахування цих аспектів сприятиме не лише економічному зростанню та відновленню регіонів України, а й соціальній стабільності та рівності можливостей у підприємницькому середовищі.

Ключові слова: жіноче підприємництво; економічне зростання; фінансування; гендерні стереотипи; бізнес-ініціативи.

Fedosieieva H.S., Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of Management and Marketing, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Women's Entrepreneurship in Ukraine's Economic Growth: Trends and Prospects

Abstract. Introduction. Women's entrepreneurship is a powerful driver of Ukraine's economic growth. It contributes to job creation, GDP growth, and the development of small and medium-sized businesses. It plays a particularly key role in the country's post-war recovery. Women entrepreneurs are investing in manufacturing, technology, and services, diversifying the economy and making it more resilient to modern challenges. However, their progress is hindered by several barriers, such as limited access to financing, gender stereotypes, bureaucratic obstacles, and tax burdens. Studying this topic is extremely relevant because women's entrepreneurship could be a key factor in Ukraine's economic recovery.

Purpose: This paper aims to examine the role of women's entrepreneurship in Ukraine's economic growth and identify its trends and prospects. To achieve this goal, this paper analyzes the economic impact of women's businesses, identifies the main problems, and suggests solutions. This study is based on an analysis of modern scientific publications, statistical data, and practical cases of Ukrainian women entrepreneurs.

Results. A recent study found that, in 2024, women accounted for 61% of new sole proprietorships in Ukraine, which is a record high compared to previous years. The main areas of activity for women-owned businesses are retail, services, and technology. However, most women entrepreneurs face financing difficulties, which limits their ability to grow their businesses. The analysis showed that women entrepreneurs are more likely to use digital technologies, social media, and marketplaces to grow their businesses. The study also identified the specific challenges faced by internally displaced persons (IDPs), women from rural areas, and women with disabilities, who require special support programs.

Conclusions: Women's entrepreneurship in Ukraine is showing positive dynamics and is an important element of economic recovery. However, a number of challenges slow down this process. To stimulate the development of women's businesses in Ukraine, it is necessary to expand access to financing, introduce educational programs, improve the legal framework, develop infrastructure that supports work-life balance, and actively promote women's entrepreneurship. Implementing these measures will boost women's economic participation and promote the sustainable growth of Ukraine's economy.

Keywords: Women's entrepreneurship, economic growth, financing, gender stereotypes, business initiatives.

JEL Classification: L26; J16; O17; G21; P42.

¹Стаття надійшла до редакції: 19.03.2025

Received: 19 March 2025

Постановка проблеми. Жіноче підприємництво є потужним драйвером економічного зростання України, сприяючи створенню нових робочих місць, підвищенню ВВП та розвитку малого й середнього бізнесу, а також претендує на провідну роль у повоєнному відновленні нашої країни. Жінки-підприємниці активно інвестують у виробництво, технології та сферу послуг, що сприяє диверсифікації економіки та її стійкості в умовах сучасних викликів.

Однак, розвиток жіночого підприємництва в Україні стикається з низкою проблем. Однією з головних є обмежений доступ до фінансування та кредитних ресурсів, що ускладнює розширення бізнесу. Крім того, жінки часто стикаються з гендерними стереотипами та бар'єрами на шляху до керівних позицій і партнерств. Високий рівень бюрократії та податковий тиск також створюють додаткові труднощі для жінок, які хочуть започаткувати або розвивати власну справу.

Попри ці виклики, українські жінки продовжують активно долучатися до бізнесу, розширюючи експортні можливості країни, залучаючи інвестиції та впроваджуючи інновації. Тому важливо досліджувати розвиток жіночого підприємництва в Україні, адже воно сприяє зміцненню економіки. Розуміння його ролі допоможе визначити напрями економічного відновлення країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Жіноче підприємництво є важливим фактором економічного розвитку та стабільності країни. Науковці з різних країн намагаються дослідити не лише сутність, а й інструментарій розвитку жіночого підприємництва.

Так, у роботі С. Апарісіо, Д. Урбано, Д. Одреч, М. Ногера «Жіноче та чоловіче підприємництво під час економічної кризи: інституційна історія європейських країн» [1] – досліджено вплив рівня освіти та безробіття на можливість стати підприємцем-жінкою та підприємцем-чоловіком під час економічних криз, проте не конкретизовано вплив комбінацій цих факторів на динаміку післякризового відновлення. Автори І. Алон, Дж. А. Елстон та А. Тарабіші у науковій статті «Роль уряду в підтримці жінок-підприємців у контексті кризи» [2] – розглядають заходи, які уряди можуть впроваджувати для стимулювання жіночого підприємництва у складних кризових ситуаціях. Акцент зроблено на політичних, фінансових та організаційних ініціативах, які допомагають жінкам-підприємницям долати бар'єри, пов'язані з обмеженим доступом до ресурсів, ринків і мереж підтримки. Проте, в роботі не визначено чи існує зв'язок між типом кризи (економічна, соціальна) та видами необхідної підтримки. Автори Р. Агравал, П. Шарма, С. Кумар, що підготували роботу «Стратегії жінок-підприємців, щоб подолати та витримати під час кризи» [3] – дослідили, як жінки-підприємниці розробляють стратегії адаптації та підтримки життєздатності бізнесу під час криз, аналізуючи інновації, стійкість, соціальні мережі та управлінські

підходи. Але подальшого дослідження потребує питання визначення технологічних інструментів найбільш ефективних для підтримки жінок-підприємців під час криз.

Щодо вітчизняних науковців, то І. В. Петренко у своїй статті «Жіноче підприємництво в Україні: проблеми та перспективи розвитку» [4] розглянув проблеми фінансування, податкового навантаження та бюрократичних перепон у розвитку жіночого бізнесу. О.І. Карий в роботі «Тенденції розвитку жіночого підприємництва в Україні» [5] – дійшов висновку, що жіноче підприємництво в Україні активно розвивається, сприяючи економічному зростанню, створенню робочих місць та соціальним ініціативам, проте залишається низка викликів які роблять цей процес дуже динамічним та нестабільним.

Дослідженням особливостей розвитку жіночого підприємництва займаються також державні інституції [6] та громадські організації [7].

Формулювання цілей дослідження. Метою роботи є дослідження ролі жіночого підприємництва в економічному зростанні України, а також визначення його тенденцій та перспектив.

Виклад основного матеріалу дослідження. Жіноче підприємництво – це форма бізнесової діяльності, ініційована та керована жінками, спрямована на створення, розвиток і управління підприємствами в різних сферах економіки. Це не лише спосіб реалізації професійного потенціалу жінок, а й потужний інструмент соціально-економічного розвитку, що сприяє розширенню економічних можливостей, зменшенню гендерного розриву та зміцненню інноваційного потенціалу суспільства.

Для того, щоб зрозуміти ким насправді є вітчизняні підприємниці скористаємося портретом української підприємниці сформованим у сучасних дослідженнях [7]. За результатами дослідження, українська підприємниця — це жінка 36 років, з досвідом ведення бізнесу (близько 6 років), яка декларує, що розпочала його в пошуках можливостей реалізувати себе та свою ідею. Українська підприємниця зазвичай не є членкинею бізнес-асоціацій та має достатньо низький рівень довіри до держави. Її бізнес був заснований на власні кошти, а її зацікавленість та готовність до розвитку підприємницької діяльності за допомогою кредитних коштів є досить обмеженою.

Окремі характеристики мають підприємниці-ВПО, підприємниці з сільської місцевості та підприємниці з інвалідністю.

Так, підприємниці-ВПО мають вищий рівень довіри до держави й найвищу зацікавленість у спеціальних кредитних програмах для жінок, а також вони найбільше зацікавлені в розвитку експорту та участі в жіночих бізнес-асоціаціях. Крім того, підприємниці-ВПО найчастіше вказують на прояви

гендерної дискримінації, а також стикаються з дискримінацією у зв'язку зі своїм переміщенням.

Підприємниці з сільської місцевості мають найменший річний оборот бізнесу, більше навантаження, пов'язане з домашнім господарством та вихованням дітей, нижче оцінюють свої підприємницькі навички, найменше беруть участь у навчанні та гірше обізнані про програми підтримки бізнесу. Підприємниці з сільської місцевості не бачать переваги участі в бізнес-асоціаціях та відчують, що бізнес для них є більш ризикованим.

Особливістю підприємниць з інвалідністю є вимушеність при створенні бізнесу, оскільки вони мають більше бар'єрів для працевлаштування в найманні. Водночас такі підприємниці мають «найстарші» (від 15 років) бізнеси.

Загальні тенденції розвитку жіночого підприємництва в Україні наведені в таблиці 1.

У 2024 році жіноче підприємництво в Україні демонструвало значне зростання та активність. Так, за перші 10 місяців 2024 року жінки зареєстрували майже 155 тисяч нових фізичних осіб-підприємців, що становить 61% від загальної кількості нових реєстрацій. Для порівняння, у 2021 році цей показник становив 49%, а у 2022 році – 57 відсотків. Найвища частка нових жінок-підприємниць спостерігається у Сумській, Полтавській та Хмельницькій областях. При цьому, найпопулярнішими напрямками діяльності є бізнес у сферах роздрібної торгівлі, надання індивідуальних та інформаційних послуг [8].

Таблиця 1 Тенденції розвитку жіночого підприємництва в Україні

Тенденції	Характеристика
Зростання кількості підприємниць	Жінки все активніше займаються бізнесом, особливо в малому та середньому підприємстві
Диджиталізація бізнесу	Переважає більшість підприємниць використовує онлайн-платформи, соціальні мережі та електронну комерцію для розвитку бізнесу
Соціальне підприємництво	Жінки частіше створюють бізнеси з соціальною місією, спрямовані на вирішення суспільних проблем
Фінансові бар'єри	Доступ до фінансування залишається складним, особливо для стартапів, якими керують жінки
Гендерні стереотипи	Жінки продовжують стикатися з упередженнями щодо своїх управлінських і підприємницьких здібностей
Розвиток жіночих бізнес-спільнот	В Україні зростає кількість ініціатив та організацій, що підтримують жінок у бізнесі

Джерело: сформовано автором

Згідно з результатами досліджень «Портрет українських жінок-підприємниць» у 2024 р. 31% жінок продовжують управляти бізнесом в Україні дистанційно. А 22% жінок змінили бізнес-напрямок у новій країні та розвивають нову справу, демонструючи здатність адаптуватися та знаходити нові шляхи зростання [9].

До найпопулярніших інструментів соціальних мереж та маркетплейсів, якими користуються вітчизняні жінки-підприємниці можна віднести:

1. Соціальні мережі: Instagram – платформа для просування товарів і послуг через візуальний контент, сторіз, рекламу та співпрацю з блогерами; Facebook – використовується для створення бізнес-сторінок, груп, таргетованої реклами та комунікації з клієнтами; LinkedIn – платформа для бізнес-нетворкінгу, B2B-комунікації та пошуку партнерів.

2. Електронна комерція: Etsy – підходить для продажу хендмейду, унікальних товарів і цифрових продуктів; Shopify – дозволяє легко створювати власний інтернет-магазин із широкими можливостями кастомізації; Prom.ua – популярна в Україні торговельна платформа для малого та середнього бізнесу.

3. Маркетплейси та онлайн-оголошення: OLX – використовується для продажу товарів і послуг без створення окремого магазину; Amazon, eBay – підходять для виходу на міжнародний ринок.

4. Платформи для онлайн-оплат і бронювання: WayForPay, Fondy, LiqPay – сервіси для онлайн-оплат в інтернет-магазинах; Booking.com, Airbnb – для жінок, які працюють у сфері туризму та готельного бізнесу.

5. Інструменти для автоматизації бізнесу: Google Workspace (Docs, Sheets, Drive) – для управління бізнес-процесами; Trello, Asana – для організації робочих завдань і планування; Canva – для створення візуального контенту без необхідності мати дизайнерські навички.

Використання цих платформ допомагає підприємницям масштабувати свій бізнес, залучати нових клієнтів і збільшувати прибуток.

Жінки є генераторами соціального бізнесу в Україні. Ось три конкретні приклади таких ініціатив: українська дизайнерка Анна Логвиненко створила бренд Framiore, який виготовляє екологічний одяг із натуральних тканин, сприяючи зменшенню текстильних відходів; львівська кав'ярня «Вільна» надає роботу людям з інвалідністю, допомагаючи їм

соціалізуватися та отримати стабільний дохід; підприємниця Ірина Литовченко стала співзасновницею благодійного фонду «Таблеточки», який допомагає дітям, хворим на рак. Інші жінки створюють освітні стартапи для навчання дітей із малозабезпечених сімей або програмування для жінок, як-от ініціатива «STEM is FEM», що мотивує дівчат будувати кар'єру у сфері технологій.

Дослідження показують, що інвестори частіше довіряють чоловікам-засновникам, тоді як жінки стикаються з упередженістю. Венчурні фонди досі орієнтуються на традиційні моделі успішного бізнесу, де домінують чоловіки.

Багато жінок-підприємниць не мають достатнього доступу до впливових бізнес-спільнот, венчурних фондів та акселераторів, що значно ускладнює пошук фінансування. І, навіть, якщо жінки отримують фінансування, суми, які вони залучають, зазвичай менші, ніж у чоловічих стартапів. За даними світової статистики, жіночі стартапи отримують у середньому на 30-50% менше інвестицій [10].

Жінки продовжують стикатися з численними упередженнями щодо своїх управлінських і підприємницьких здібностей. Розглянемо основні аспекти цієї проблеми. Так, жінкам традиційно приписують роль берегині домашнього вогнища, що впливає на сприйняття їх як лідерів. Так, вважається, що жінки менш схильні до ризику і відповідно це робить їх менш ефективними підприємницями. Крім того, те що жінки емоційніші – ставить під сумнів їхню здатність ухвалювати раціональні управлінські рішення. Такі упередження створюють психологічний бар'єр і часто змушують жінок докладати більше зусиль, щоб довести свою компетентність.

Разом з тим, в Україні в останні роки зростає кількість ініціатив та організацій, що підтримують жінок у бізнесі та допомагають долати бар'єри на шляху до підприємницького успіху. Це проявляється у створенні грантових програм, бізнес-інкубаторів, освітніх курсів і спільнот для жінок-підприємниць. Розглянемо основні з них:

1. Грантові програми для жінок-підприємниць:

- Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) – через програму «Жінки у бізнесі» надає фінансування, консультації та освітні програми.

- Гранти від Українського жіночого фонду – підтримують жіночі ініціативи, зокрема в малому бізнесі, соціальному підприємстві та креативній економіці.

- Грантова програма «Початок»: спрямована на підтримку жінок-підприємниць та стимулювання розвитку їхніх ініціатив в Україні.

2. Освітні та менторські програми для жінок. Жінки в бізнесі часто стикаються з нестачею знань у фінансовому менеджменті, маркетингу та веденні переговорів. Для цього в Україні діють навчальні програми:

- «Жіноче лідерство» від Ukrainian Hub – тренінги та коучинг для підприємниць-початківців.

- «Я можу!» від Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) – навчальна програма для жінок, які хочуть розпочати власну справу.

- «Women in Tech Ukraine» – організація, що навчає жінок програмуванню та IT-менеджменту.

3. Жіночі бізнес-спільноти та мережі підтримки. Одним із найважливіших факторів успіху є наявність сильного ком'юніті, де жінки можуть отримувати поради, знайомства та підтримку. В Україні активно працюють такі організації:

- Всеукраїнська платформа «Жінки в бізнесі» – спільнота жінок-підприємниць, що організовує зустрічі, обмін досвідом і партнерські проекти.

- Жіночий консорціум України: Об'єднання жіночих громадських організацій, яке працює над забезпеченням рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків, а також сприяє благополуччю дітей в Україні.

- Міжнародний Клуб Успішних Жінок «Жінки України»: Ця організація об'єднує успішних жінок з різних сфер діяльності, надаючи їм платформу для спілкування, обміну досвідом та підтримки у бізнесі.

Щодо проблем, з якими стикаються жінки-підприємниці України, то за даними наведеними на Круглому столі з розвитку жіночого підприємництва, організованому Всеукраїнською платформою «Жінки в бізнесі», який відбувся 07 лютого 2025 р., за участі пані посла Канади в Україні, представників Української асоціації Римський клуб, народних депутатів України та жінок-підприємниць – найбільшими проблемами названо: зменшення кількості клієнтів – 48,4%; відсутність кадрів – 26,4%; широкий спектр проблем (в тому числі отримання дозвільних документів) – 20,9 відсотків.

Враховуючи важливість жіночого підприємництва для відновлення економіки України, а також сучасні тенденції його розвитку й окреслені проблеми, пропонуємо такі напрями стимулювання його розвитку в Україні:

1. Фінансова підтримка та доступ до кредитних ресурсів. Наразі більшість діючих грантових та кредитних програм для жіночого підприємництва спрямовані на підтримку бізнесів у відносно стабільних регіонах, оскільки інвестування у постраждалі області пов'язане з високими ризиками. Такий підхід є логічним з точки зору безпеки інвесторів, проте водночас він обмежує можливості економічного відновлення саме тих територій, які найбільше потребують підтримки.

3 огляду на це, доцільно розробити спеціальні програми грантового фінансування та пільгового кредитування, адаптовані до викликів, з якими стикається бізнес у постраждалих регіонах. Це може включати створення механізмів страхування ризиків, надання державних гарантій для кредиторів, а також впровадження додаткових стимулів для

підприємниць, які розвивають власну справу в зонах активного відновлення.

2. Освітні програми та менторство:

- створення акселераторів та бізнес-інкубаторів для жінок-підприємниць, які допомагатимуть у запуску та масштабуванні бізнесу;
- проведення практичних тренінгів із бізнес-адміністрування, цифрової трансформації, маркетингу та фінансового планування, що дозволить підприємницям отримати сучасні навички для ефективного управління компанією;
- розвиток мереж наставництва, де досвідчені підприємниці та бізнес-експерти надаватимуть реальну допомогу та консультації тим, хто лише розпочинає свою діяльність.

Хоча певні кроки в цьому напрямі вже здійснюються як місцевими адміністраціями, так і громадськими організаціями, більшість таких заходів залишається формальністю, основною метою яких є освоєння коштів міжнародних донорів або державного бюджету. Через це реальний вплив подібних ініціатив на розвиток жіночого бізнесу є мінімальним.

Для досягнення справжніх змін необхідно впроваджувати реально діючі програми, ефективність яких можна оцінити на основі реальних результатів та відгуків учасниць. Це можуть бути:

- прозорі механізми оцінки ефективності програм;
- створення довгострокових ініціатив із чітко вимірюваними результатами;
- залучення успішних підприємниць як менторок для реальної підтримки жінок, що розвивають власну справу.

3. Законодавчі ініціативи та захист прав, які включатимуть:

- удосконалення законодавства щодо рівних можливостей у веденні бізнесу, що дозволить усунути дискримінаційні бар'єри для жінок у бізнес-середовищі;
- запровадження податкових стимулів для жінок, які відкривають власну справу, таких як податкові канікули, знижені ставки оподаткування або гранти на стартовий капітал;
- захист підприємниць від дискримінації на ринку праці та в бізнесі, включаючи правову підтримку та механізми оскарження порушень.

На жаль, в Україні досі немає цілісної законодавчої політики, спрямованої саме на підтримку жіночого бізнесу. Законодавці часто не враховують, що жіноче та чоловіче підприємництво мають суттєві відмінності у своїх особливостях розвитку.

Так, саме жінка, окрім ведення бізнесу, традиційно несе додаткове навантаження як мати та домогосподарка. Це вимагає значних фізичних, емоційних і часових ресурсів, що часто стає бар'єром для розвитку власної справи та демотивує жінок виходити на ринок підприємництва.

Таким чином, для реальної підтримки жіночого бізнесу необхідно:

- запровадити спеціальні програми державної підтримки, спрямовані на спрощення ведення бізнесу для жінок, включаючи доступні кредити, гранти та консультаційні послуги;
- забезпечити правові механізми для врахування особливостей жіночого підприємництва, наприклад, адаптовані податкові режими чи можливості часткової компенсації витрат на догляд за дітьми;
- розробити національну стратегію підтримки жіночого підприємництва, яка б включала комплексні заходи щодо фінансової, освітньої та правової підтримки жінок у бізнесі.

4. Розвиток інфраструктури для поєднання роботи та сім'ї.

Одним із ключових викликів для жінок-підприємниць є поєднання бізнесу з сімейними обов'язками. Багато жінок, особливо матерів, стикаються з тим, що значна частина їхнього часу та енергії витрачається на догляд за дітьми та ведення домашнього господарства, що обмежує можливості для розвитку власної справи. Тому необхідно створювати інфраструктуру, яка сприятиме ефективному балансу між бізнесом і родиною:

запровадження програм гнучкого графіку та віддаленої роботи. Гнучкі умови праці дозволять жінкам-підприємницям самостійно розподіляти час, що особливо важливо для молодих матерів. Це також сприятиме розвитку бізнес-моделей, орієнтованих на дистанційне управління, фриланс і онлайн-комерцію;

- розвиток мережі дитячих садків, коворкінгів із дитячими кімнатами та спеціальних сервісів підтримки. У багатьох країнах діють програми зі створення коворкінгів, де передбачені дитячі кімнати або навіть міні-дитсадки. Це дозволяє жінкам працювати, не віддаляючись від дітей. В Україні такі ініціативи поки що недостатньо розвинені, але їх впровадження могло б значно підвищити продуктивність жіночого підприємництва;

- підтримка сімейних бізнесів та соціального підприємництва. Родинні підприємства є одним із найстабільніших форматів ведення бізнесу, оскільки вони дозволяють рівномірно розподіляти обов'язки між членами сім'ї. Держава може стимулювати розвиток таких бізнесів через податкові пільги та грантові програми. Також варто підтримувати соціальне підприємництво, зокрема бізнеси, що забезпечують робочі місця для матерів, переселенок чи жінок, які опинилися в складних життєвих обставинах.

5. Популяризація жіночого підприємництва та створення бізнес-спільнот.

Для повноцінного розвитку жіночого підприємництва важливо не лише забезпечити фінансову та освітню підтримку, а й створити сприятливе середовище для взаємодії, обміну досвідом і просування успішних кейсів. Популяризація

жіночого бізнесу допоможе мотивувати більше жінок розпочинати власну справу та долати стереотипи щодо ролі жінки в економіці.

Основними напрямками розвитку цієї ініціативи можуть бути:

- організація бізнес-форумів, фестивалів, хакатонів для жінок-підприємниць. Такі заходи створюють можливості для нетворкінгу, обміну ідеями та залучення інвестицій. Вони також допомагають популяризувати історії успішних жінок у бізнесі та сприяють появі нових партнерств. Окремо варто розвивати програми бізнес-хакатонів, які допоможуть підприємницям розробляти інноваційні ідеї та знаходити підтримку для їх реалізації.

- запуск інформаційних кампаній для заохочення жінок до підприємницької діяльності. Важливо змінювати суспільне сприйняття жіночого підприємництва, показуючи успішні приклади та надаючи доступ до корисних ресурсів. Це можуть бути спеціальні телевізійні та онлайн-проекти, медіа-кампанії, блоги та подкасти, присвячені жіночому бізнесу. Держава та громадські організації можуть створювати інформаційні платформи з покроковими інструкціями щодо відкриття та розвитку власної справи.

- підтримка галузевих асоціацій та об'єднань жінок у бізнесі. Формування бізнес-спільнот дозволяє жінкам отримувати експертну підтримку, обмінюватися досвідом та разом долати виклики. Такі організації можуть лобіювати інтереси жінок-підприємниць на державному рівні, залучати грантове фінансування та проводити навчальні програми. Особливо важливо підтримувати локальні об'єднання в регіонах, де доступ до ділових зв'язків та ресурсів обмежений.

Висновки. Отже, жіноче підприємництво в Україні демонструє позитивну динаміку, особливо у сфері малого та середнього бізнесу. У 2024 році жінки зареєстрували 61% нових ФОПів, що свідчить про зростаючу роль жінок у підприємницькій діяльності. Водночас спостерігається активне використання цифрових інструментів, маркетплейсів і соціальних мереж для розвитку бізнесу. Жінки-підприємниці все частіше створюють соціальні бізнеси, орієнтовані на вирішення суспільних проблем, а також інтегруються у міжнародний ринок через онлайн-торгівлю та дистанційне управління бізнесом.

Незважаючи на активний розвиток, жінки стикаються з низкою викликів, серед яких: фінансові бар'єри; гендерні стереотипи; навантаження сімейними обов'язками; низький рівень довіри до державних інституцій; обмежений доступ до бізнес-спільнот та акселераторів.

Виходячи із зазначеного, в роботі запропоновано конкретні заходи розвитку жіночого підприємництва для розвитку економіки України за такими напрямками: фінансова підтримка та доступ до кредитних ресурсів; освітні програми та менторство; законодавчі ініціативи та захист прав жінок; розвиток інфраструктури для поєднання роботи та сім'ї; популяризація жіночого підприємництва та створення бізнес-спільнот.

Вважаємо, що лише системне застосування окреслених напрямів розвитку дозволить перетворити жіноче підприємництво на рушійну силу вітчизняної економіки, що своєю чергою досить ефективно допоможе у повоєнному відновленні регіонів України.

Література:

1. Aparicio S., Urbano D., Audretsch D., Noguera M. Female and male entrepreneurship during the economic crisis: an institutional tale of European countries. *Revista de economía mundial*. 2019. № 51. С. 163–184.
2. Alon I., Elston J. A., Tarabishy A. The Role of Government in Supporting Female Entrepreneurs in Crisis Contexts. *Administrative Sciences*. 2021. Т. 11, № 2. С. 45. DOI: 10.3390/admsci11020045.
3. Agrawal R., Sharma P., Kumar S. Strategies Among Women Entrepreneurs to Cope and Sustain During Crisis. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*. 2023. Т. 17, № 2. С. 280–298. DOI: 10.1108/JEC-03-2022-0035.
4. Петренко І. В. Жіноче підприємництво в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки економічного факультету*. 2023. № 1. С. 67–74.
5. Карий О. І. Тенденції розвитку жіночого підприємництва в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.9>.
6. Аналітичний звіт про стан жіночого підприємництва в Україні. Міністерство економіки України. Київ, 2023. 48 с.
7. Потреби та проблеми українських підприємниць в умовах повномасштабної війни. Звіт Abt Britain та Київська Школа Економіки. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/01/Problemi_ta_viklivi_zhinok_pidpriyemits_310124.pdf.
8. 61% нових ФОПів відкрили жінки цьогоріч. URL: https://opendatabot.ua/analytics/women-entrepreneurs2024?utm_source=chatgpt.com.
9. Результати дослідження «Портрет українських жінок-підприємниць». ГО «Український центр сприяння інвестиціям та торгівлі. URL: https://business.diaa.gov.ua/news/onovleno-rezultaty-doslidzhennia-portret-ukrainskykh-zhinok-pidpriyemits?utm_source=chatgpt.com.
10. Female – led firms outperform rivals. So why is raising cash so hard? URL: <https://www.thetimes.com/business-money/companies/article/female-led-firms-outperform-rivals-finance>.

References:

1. Aparicio, S., Urbano, D., Audretsch, D., & Noguera, M. (2019). Female and male entrepreneurship during the economic crisis: An institutional tale of European countries. *Revista de economía mundial*, 51, 163–184.
2. Alon, I., Elston, J. A., & Tarabishy, A. (2021). The role of government in supporting female entrepreneurs in crisis contexts. *Administrative Sciences*, 11(2), 45. <https://doi.org/10.3390/admsci11020045>.
3. Agrawal, R., Sharma, P., & Kumar, S. (2023). Strategies among women entrepreneurs to cope and sustain during crisis. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 17(2), 280–298. <https://doi.org/10.1108/JEC-03-2022-0035>.
4. Petrenko, I. V. (2023). Women's entrepreneurship in Ukraine: Problems and development prospects. *Naukovi zapysky ekonomichnoho fakultetu*, 1, 67–74.
5. Karyi, O. I. (2024). Trends in the development of women's entrepreneurship in Ukraine. *Efektivna ekonomika*, 2. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.9>.
6. Ministry of Economy of Ukraine. (2023). *Analytical report on the state of women's entrepreneurship in Ukraine*. Kyiv (1-48 c.)
7. Abt Britain & Kyiv School of Economics. (2024). *Needs and problems of Ukrainian women entrepreneurs during the full-scale war*. https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/01/Problemi_ta_viklivi_zhinok_pidpriyemits_310124.pdf.
8. OpenDataBot. (2024). *61% of new sole proprietorships were opened by women this year*. https://opendatabot.ua/analytics/women-entrepreneurs-2024?utm_source=chatgpt.com.
9. Ukrainian Center for Investment Promotion and Trade. (2024). *Portrait of Ukrainian women entrepreneurs*. https://business.diia.gov.ua/news/onovleno-rezultaty-doslidzhennia-portret-ukrainskykh-zhinok-pidpriemyts?utm_source=chatgpt.com.
10. The Times. (2024). *Female-led firms outperform rivals. So why is raising cash so hard?* <https://www.thetimes.com/business-money/companies/article/female-led-firms-outperform-rivals-finance-s235q6dw5>.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License